

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2017-03-02

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Annika Brickman samt justitierådet Anita Saldén Enérus.

En försöksverksamhet med branschskolor

Enligt en lagrådsremiss den 16 februari 2017 har regeringen (Utbildningsdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om försöksverksamhet med branschskolor.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av departementssekreteraren Christine Wälikangas, biträdd av kanslirådet Jacob Johansson.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

1 §

I paragrafen upplyses om att lagen innehåller bestämmelser om en försöksverksamhet med branschskolor som innebär att en viss del av undervisningen på ett yrkesprogram inom gymnasieskolan eller viss undervisning inom kommunal vuxenutbildning får överlämnas på entreprenad. Vidare anges att syftet är att stärka den nationella kompetensförsörjningen samt att öka attraktiviteten och tillgången till yrkesutbildning inom små yrkesområden.

Paragrafen innehåller alltså inga egentliga föreskrifter; den är avsedd endast att inledningsvis upplysa om vad lagen handlar om.

Upplysningen om syftet med lagen hör knappast hemma i lagtexten, när det inte föreskrivs att syftet ska ha någon särskild betydelse vid lagens tillämpning.

I 3 § första stycket första meningen föreskrivs att en huvudman för ett yrkesprogram inom gymnasieskolan eller för kommunal vuxenutbildning enligt skollagen inom ramen för försöksverksamheten får överlämna en viss del av undervisningen på entreprenad till en branschskola. Här återkommer formuleringar från den inledande paragrafen och den faktiska innebörden förefaller vara densamma. Lagrådet förordar att det under den fortsatta beredningen övervägs om inte 3 § kan fylla den upplysande funktion som 1 § är avsedd att ha. Särskilt i en lag med endast fem paragrafer framstår en upplysning om lagens innehåll som överflödig. I så fall bör förevarande paragraf kunna utgå och 3 § placeras som lagens första paragraf med de justeringar av lydelsen som detta föranleder (se också vad Lagrådet anför i anslutning till 3 §).

Om termen "branschskola" nämns i 1 § endast att syftet är att öka tillgången till utbildning inom små yrkesområden. Under föredragningen har upplysts att avsikten inte är att skolorna ska drivas av företag eller organisationer i respektive bransch. Anknytningen till branschen ska bestå i att branschföreträdare vid behandlingen av en ansökan ska få yttra sig om behovet av yrkesutbildning inom det aktuella området och att en sökande ska ha en rekommendation från branschen för att kunna bli godkänd (s. 19). Lagrådet konstaterar att uttrycket "branschskola" är ägnat att skapa osäkerhet om hur utbildningen i dessa skolor förhåller sig till annan yrkesutbildning och hur

den är organiserad. Under den fortsatta beredningen bör en annan beteckning övervägas.

2 §

I paragrafens första mening anges att i försöksverksamheten ska även bestämmelser om utbildning inom gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning i skollagen tillämpas. Ordet *även* synes inte fylla någon funktion och kan utgå.

3 §

Enligt paragrafens första stycke får, som nämnts i det föregående, en huvudman för ett yrkesprogram inom gymnasieskolan eller för kommunal vuxenutbildning överlämna angivna delar av utbildningen på entreprenad till en branschskola.

I andra stycket föreskrivs att en kommun, ett landsting eller en enskild fysisk eller juridisk person som uppfyller vissa villkor kan godkännas som branschskola. Uppgiften att bl.a. aktörer som kan vara huvudmän för viss utbildning ska kunna godkännas som branschskolor återkommer på flera ställen i remissen (t.ex. s. 1,16 och 27) . Enligt författningskommentaren är stycket avsett att ange "vem som får delta i försöksverksamheten".

Lagrådet ifrågasätter det lämpliga i att kommuner, landsting och fysiska personer ska kunna godkännas som branschskolor. Vid fördragningen har emellertid upplysts att syftet är att ange vilka aktörer som ska få *bedriva* branschskoleverksamhet. Lagtexten, författningskommentaren och texten i övrigt bör ändras så att detta framgår.

Enligt tredje stycket får regeringen meddela föreskrifter om sådana villkor som avses i andra stycket ”och om urval”. Vid föredragningen har upplysts att ett urvalsmoment blir nödvändigt om det statsbidrag som ska utgå till verksamheten inte räcker till alla ansökningar som uppfyller de i förordningen angivna villkoren. Bestämmelsen bör förklaras i författningskommentaren.

4 §

I paragrafens första stycke definieras det i lagen centrala och ofta återkommande uttrycket ”entreprenad”: ”En kommun, ett landsting eller en enskild huvudman får med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal om att en branschskola utför sådana uppgifter som avses i 3 § första stycket (entreprenad). Om ett sådant avtal ingås får även uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen och den myndighetsutövning som hör till en lärares undervisningsuppgift överlämnas på entreprenad till en branschskola.”

Förslaget väcker frågor. Ett problem är att den första meningen i stycket i förstone ser ut som en upprepning av första meningen i 3 §, låt vara att utbildningshuvudmännen betecknas på ett annat sätt och inte antas ”överlämna” uppgiften utan ”sluta avtal” om saken.

Enligt författningskommentaren innebär första meningen i 4 § emellertid att uppgifter ”får överlämnas till en kommun, ett landsting eller en enskild fysisk eller juridisk person som har godkänts som branschskola”. Formuleringen ger vid handen att de aktörer som avses i paragrafen är sådana som driver eller avser att driva branschskolor och som alltså kan ingå avtal med någon som enligt 3 § vill överlämna delar av utbildningen. En sådan tolkning vinner visst stöd av paragrafens andra stycke. I motsatt riktning talar emellertid uttrycket ”med bibehållet huvudmannaskap”, liksom att 23 kap.

1 § skollagen har en motsvarande utformning utan att författningskommentaren till den paragrafen anger att det är entreprenörerna som avses (prop. 2009/10:165 s. 873 f.) Lagrådet anser att regleringen behöver förtydligas.

Därefter uppkommer frågan om vad andra meningen i 4 § betyder. Som den bestämmelsen är utformad i förslaget krävs ett avtal för att överlämna uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen eller som utgör sådan myndighetsutövning som hör till en lärares undervisningsuppgift. En jämförelse med 3 § första stycket skulle motsatsvis kunna ge intrycket att "yrkesämnen" och "sådant gymnasiearbete som ingår i utbildningen enligt skollagen" kan överlämnas formlöst till en branschskola. Om detta inte är avsikten bör det klargöras.

Om Lagrådets förslag i denna del följs torde innebörden av första meningen i 3 § i allt väsentligt överensstämma med den i första meningen i 4 §. Efter vissa justeringar bör någon av bestämmelserna kunna utgå.

Slutligen är det - trots definitionen - oklart vad som i sammanhanget avses med "entreprenad" och på vilket sätt ett sådant avtal skiljer sig från andra uppdragsavtal. Att innebörden av bestämmelserna begränsas på ett sätt som inte förklaras närmare kan medföra osäkerhet och tillämpningssvårigheter. Definitionen motsvarar emellertid definitionen i 23 kap. skollagen (2010:800) och får mot den bakgrunden accepteras.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt punkt 1 ska lagen träda i kraft den 1 augusti 2017. Punkt 2 föreskriver att lagen ska tillämpas första gången på utbildning efter den 1 juli 2018. Orden *första gången* är onödiga och bör tas bort.